

#EnergyPoverty

Konference "Enerģētiskā nabadzība krustcelēs starp Eiropas sociālo tiesību pīlāru un Eiropas zaļo kursu"

ZIŅOJUMS

Eiropas Ekonomikas
un sociālo lietu komiteja

Satura rādītājs

Ēku energoefektivitāte – galvenais elements cīņā pret enerģētisko nabadzību **1**

Ievads	1
Renovācijas vilnis un atveseļošanas un noturības plāni kā daļa no risinājuma	3
Eiropas stratēģija par tiesībām uz enerģiju	10
Secinājumi: virzība uz zaļā kursa sociālo dimensiju	13

Konference **15**

Programma	16
Galvenie ierosinātie secinājumi	18
Secinājumi	20
Ievads	20
Visaptverošas stratēģijas, valstu plānu un finansiālā atbalsta izveide	22
Vienotas izpratnes par enerģētisko nabadzību nodrošināšana	23
Enerģētiskās nabadzības izskaušana, īpašu uzmanību pievēršot visneaizsargātākajiem	23

Ēku energoefektivitāte – galvenais elements cīņā pret enerģētisko nabadzību

Ievads

Zaļais kurss, zaļā pārkārtošanās, nulle siltumnīcefekta gāzu emisiju, kā arī nulle enerģētiskās nabadzības Eiropas Savienībā līdz 2030. gadam. Saskaņā ar *Eurostat* datiem 2019. gadā gandrīz 35 miljoni ES iedzīvotāju nespēja uzturēt savus mājokļus pietiekami siltus ziemā vai pietiekami vēsus – vasarā, savukārt 6,2 % no viņiem nevarēja atļauties apmaksāt rēķinus vai piekļūt enerģijas pamatpakalpojumiem.

Tā tiek definēta **enerģētiskā nabadzība** – neuzkrītoša parādība, kas, kaut arī dažādos veidos, ietekmē daudzas mājsaimniecības Eiropas Savienībā un kas turpmākajos gados var vēl vairāk saasināties gan Covid-19 izraisītās veselības krīzes dēļ, gan netieši – kā sekas zaļajai un enerģētikas pārkārtošanai, ko Eiropas Savienība pašlaik sāk īstenot ar zaļo kursu, kas ir plašs ekonomiskās pārveides plāns, kuru Eiropas Komisija sāka 2019. gada decembrī un kas var palielināt sociālo nevienlīdzību, ja netiks veikti nepieciešamie pasākumi, lai to novērstu.

Siltumapgāde, aukstumapgāde, apgaismojums un enerģija mājsaimniecības ierīču darbināšanai tiek uzskatīti par pamatpakalpojumiem, kas nepieciešami, lai nodrošinātu pienācīgu dzīves līmeni, kā arī iedzīvotāju veselību. Lai gan, no vienas puses, turpmākajos gados ES politiskajā vēstījumā dominēs jautājums par piekļuvi enerģijai un tīrai enerģijai, no otras puses, izdevumi par enerģiju var būt šķērslis, kas var radīt vēl lielāku nabadzību un sociālo atstumtību. Cīņa pret enerģētisko nabadzību Kopienas līmenī var vienlaikus gan palīdzēt sasniegt klimatneitralitātes mērķus, gan samazināt nevienlīdzību Eiropas Savienībā, gan atbalstīt atveseļošanu no Covid-19 pandēmijas izraisītās ekonomikas krīzes.

Uz šiem trim pīlāriem balstās Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas (EESK) pārdomas; Komiteja otrdien, 20. aprīlī, rīkoja tiešsaistes konferenci **“Enerģētiskā nabadzība krustcelēs starp Eiropas sociālo tiesību pīlāru un Eiropas zaļo kursu”**, lai uzmanību vērstu uz jautājumu, kas joprojām skar vairāk nekā 7 % ES iedzīvotāju. Pasākumā, ko kopīgi organizēja Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa,

Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa un Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa, piedalījās ES pilsoniskās sabiedrības, Briseles iestāžu, valstu un vietējo iestāžu un akadēmisko aprindu augsta līmeņa pārstāvji.

Mērķis: pievērst uzmanību enerģētiskajai nabadzībai laikā, kad Brisele gatavojas zaļajai un enerģētikas pārkārtošanai ar vērienīgu mērķi **“nevienu neatstāt novārtā”** un padarīt pārkārtošanos “taisnīgu”. Piešķirt šiem vārdiem konkrētu jēgu nozīmē izstrādāt politisku naratīvu, kas energonabadzību iekļauj Eiropas zaļā kursa prioritātēs ar skaidru mērķi līdz 2030. gadam panākt, lai Eiropas Savienībā tiktu izskausta enerģētiskā nabadzība. Eiropas Savienība ir apņēmusies līdz 2030. gadam samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas vismaz par 55 % salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni; tas būtu starpposms ceļā uz pilnīgas klimatneitralitātes sasniegšanu līdz gadsimta vidum. Tas ir viens no mērķiem, kas ir izvirzīts saskaņā ar 2015. gada Parīzes Klimata nolīguma prasībām ierobežot temperatūras pieaugumu zem 2 grādiem un līdz 2050. gadam sasniegt emisiju neitralitāti. Tagad ir pienācis laiks starp zaļā kursa prioritātēm noteikt jaunu mērķi.

Konkrēti, Komiteja prasa izveidot visu ES iestāžu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju koalīciju kā vienotu fronti cīņai pret enerģētisko nabadzību. Lai gūtu panākumus, “Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm ir jāsadarbojas”, tiešsaistes konferences atklāšanā brīdināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas priekšsēdētāja **Christa Schweng**, atgādinot, ka ES iestāžu uzdevums ir “izvairīties no nevienlīdzības palielināšanās riska Eiropā” attiecībā uz piekļuvi enerģijai. Ja pat pirms Covid-19 pandēmijas “viens no pieciem cilvēkiem Eiropas Savienībā bija pakļauts nabadzības un sociālās atstumtības riskam”, veselības un ekonomikas krīze šo nevienlīdzību tagad var saasināt vēl vairāk, ietekmējot tos, kuri jau ir nabadzīgi un marginalizēti, bet it īpaši – paātrinot jaunu cilvēku nonākšanu nabadzībā.

Piespiedu palikšana mājās četrās sienās. Pandēmija un no tās izrietošie ierobežošanas pasākumi ir arī palielinājuši mājās pavadīto laiku, vēl vairāk izceļot šīs krīzes cilvēciskās un sociālās izmaksas. Valstu valdības bija lūgušas iedzīvotājiem palikt mājās, lai pasargātu sevi no vīrusa, bet “kā var palikt mājās, ja māja ir kaitīga veselībai”, norādīja **Sarah Coupechoux** no *Fondation Abbé Pierre* Francijā, un uzsvēra, ka ārkārtas situācija veselības jomā ir skārusi

cilvēkus, kas finansiāli jau bija sociāli atstumti. Pastāv risks, ka enerģētiskā nabadzība un bezdarbnieku skaits vēl vairāk palielināsies.

Tāpēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja aicina veikt mērķtiecīgus politikas pasākumus sinerģijā ar pilsonisko sabiedrību un tādējādi arī ar iedzīvotājiem, bez kuriem būtu grūti sasniegt "mērķi". "Šis ir ļoti piemērots brīdis, lai veiktu saskaņotus pasākumus klimatneitralitātes, pēckrīzes atveseļošanas un kohēzijas jomā. Enerģētiskās nabadzības mazināšana nav iespējama bez organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvas līdzdalības," aicināja C. Schweng.

Renovācijas vilnis un atveseļošanas un noturības plāni kā daļa no risinājuma

Enerģētisko nabadzību izraisa vairāki savstarpēji saistīti faktori: augstas enerģijas cenas, zemi ienākumi, kā arī mājokļi ar zemu energoefektivitāti, proti, slikti izolēti, mitri un ar novecojušām iekārtām, kurām ir lielāka ietekme uz klimatu un kuras bieži vien rada augstas enerģijas izmaksas. Vismagāk tas skar Eiropas iedzīvotājus ar zemiem ienākumiem, piemēram, nabadzīgākos darba ņēmējus un pensionārus ar zemiem ienākumiem, kā arī gados jaunus pieaugušos un veselas ģimenes, kas dzīvo lētos, taču bieži vien neefektīvos mājokļos. Elektroenerģijas cenu pastāvīgais pieaugums, kas pēdējos gados bija vērojams lielākajā daļā ES valstu un kas tika apturēts tikai pandēmijas laikā, kopā ar veselības krīzi un ES mājokļu fonda slikto energoefektivitāti rada bažas par enerģētiskās nabadzības pieaugumu Eiropā laikā pēc Covid krīzes.

Kopumā sievietes cieš vairāk nekā vīrieši (jo daudzās kontinenta daļās viņām vidēji ir zemākas algas) un, kā liecina Jacques Delors pētniecības institūta dati, šī parādība visvairāk skar Dienvideiropas reģionus. To uzsvēra Jacques Delors Enerģētikas centra direktors **Thomas Pellerin-Carlin**,

Enerģētiskās nabadzības mazināšana nav iespējama bez organizētas pilsoniskās sabiedrības aktīvas līdzdalības

Christa Schweng,
EESK priekšsēdētāja

atklājot konferences pirmo paneldiskusiju, kura bija veltīta tematam, kā **“Novērst enerģētisko nabadzību, lai sasniegtu klimata mērķus”**.

Rezumējot, atbilde un daļa no risinājuma ir pilnīga renovācija un modernizācija energoefektivitātes ziņā, taču **“ir vajadzīga lielāka politiskā apņemšanās šajā jautājumā un jāveido politisks naratīvs par šo realitāti”**, brīdināja *T. Pellerin-Carlin*, uzsverot arī ne vien fiziskās, bet arī psiholoģiskās veselības problēmas, ko enerģētiskā neaizsargātība varētu radīt. Tādēļ viņš uzsver, ka pārdomāta ēku renovācija varētu radīt labvēlīgas sekas gan attiecībā uz enerģētisko nabadzību, gan uz ES ēku vidisko ietekmi un tādējādi arī klimatu.

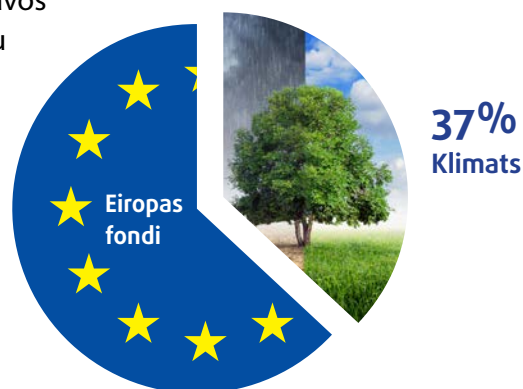

Enerģētiskās nabadzības izplatība ir saistīta arī un galvenokārt ar nepareizām politiskajām izvēlēm, bet, iespējams, būtu labāk teikt ar “neizdarītām izvēlēm”. Ēku energorenovācija daudzos gadījumos un daudzās valstīs pēdējos gados “nav bijusi investīciju prioritāte”, skaidro *T. Pellerin-Carlin*. “Izvēlējamies nerenovēt tik ātri, cik būtu vajadzējis un būtu varējuši, un tāpēc mums joprojām ir pārāk daudz cilvēku, kas dzīvo šādos apstākļos”. Tomēr risinājums pastāv, un tas ir saistīts ar ēku renovāciju, kas, izmantojot efektīvākus risinājumus, var palīdzēt arī samazināt to ietekmi uz klimata pārmaiņām. Tomēr, lai to panāktu, ir vajadzīga politiska koalīcija, kuras uzdevums būtu līdz 2030. gadam pilnībā izskaust enerģētisko nabadzību Eiropas Savienībā, nosakot konkrētus mērķus, kas jāīsteno ES politikas jomās, un izmantojot finansēšanas instrumentus, kas dalībvalstīm pieejami jau pašlaik un kuri tiks piesaistīti nākotnē.

Pirmām kārtām uzmanība būtu jāpievērš **nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem** (NEKP) un ES ēku fonda ilgtermiņa renovācijas stratēģijām. ES valstis faktiski transponē Eiropas Savienības direktīvas šajā jomā ar saviem NEKP, kuros paredzēts arī piesaistīt investīcijas dzīvojamo ēku sektoram, veicot pasākumus to ilgtspējas uzlabošanai. Tomēr atgūšanās no pandēmijas sniedz unikālu iespēju novērst enerģētisko nabadzību arī ar **nacionālajiem atveseļošanas un noturības plāniem** (NANP), kas dalībvalstīm palīdz piekļūt Briseles resursiem apmaiņā pret reformām un politikas pasākumiem investīciju ievirzīšanai. Kā liecina Eiropas Komisijas plāna nosaukums – **Next Generation EU** – pagaidu instruments ekonomikas atveseļošanai ar aizdevumiem un dotācijām 750 miljardu eiro apmērā, investīciju plānos ekonomikas atveseļošanai būs jākoncentrējas uz nākamajām paaudzēm.

“Eiropas atveseļošanas plānu pamatā jābūt vides ilgtspējas, solidaritātes, kohēzijas un konverģences principiem un apņēmībai neatstāt novārtā nevienu – ne dalībvalsti, ne reģionu, ne individu,” savā runā konferencē atgādināja EESK priekšsēdētāja. Ir skaidrs, ka Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka cīņai pret enerģētisko nabadzību vajadzētu būt nākamās ES paaudzes uzmanības centrā un tā būtu jāuzskata par investīciju prioritāti nacionālajos atveseļošanas plānos pēc pandēmijas.

Vismaz **37 % no ES** atveseļošanai paredzēto **līdzekļu** tiks paredzēti rīcībai klimata jomā, un tāpēc dalībvalstīm ir iespēja savos NANP iekļaut cīņu pret enerģētisko nabadzību kā vienu no investīciju prioritātēm. Investīcijas ēku renovācijā, sociālajos mājokļos par samazinātām cenām, kuri tomēr būtu energoefektīvi: šoreiz ir finanšu līdzekļi ieguldījumiem nabadzības, tostarp nabadzības, kas skar primāro pieejamību enerģijai, mazināšanas politikā. Pašreizējās aplēsēs par enerģētiskās nabadzības izplatību Eiropā faktiski vēl nav ņemta vērā veselības (un ar to saistītās ekonomikas) krīzes ietekme uz ES iedzīvotāju nabadzības padziļināšanos, un ir skaidrs, ka Covid šo parādību netieši vēl vairāk saasinās, ņemot vērā ienākumu zudumu vai samazināšanos.

Ēku energorenovācijas plāns ir “būtisks elements, kas ļauj risināt enerģētiskās nabadzības jautājumu”

Adela Tesarova,
Eiropas Komisijas Enerģētikas
ģenerāldirektorāta (ENER ĢD)
Patērētāju, vietējo iniciatīvu,
taisnīgas pārkārtošanās nodaļas
vadītāja

Tāpēc saistībā ar atveseļošanos no pandēmijas ir skaidrs, ka zaļās atveseļošanas fondi būs jāizmanto arī tam, lai uzlabotu iedzīvotāju spēju pienācīgi apsildīt savus mājokļus. ES plāniem modernizēt ēkas, lai tās padarītu energoefektīvākas, būs liela nozīme enerģētiskās nabadzības novēršanā. Debatēs atkārtoti tika uzsvērts, cik svarīga ir Eiropas Komisijas pagājušā gada oktobrī publicētā **Renovācijas viļņa (Renovation Wave)** iniciatīva, kas ir viens no galvenajiem Eiropas zaļā kursa pilāriem: *Berlaymont* plāns renovēt ES ēku fondu paredz līdz 2030. gadam (vismaz) divkārtot ES mājokļu un nedzīvojamo ēku ikgadējo energorenovācijas rādītāju, kā arī veicināt to pilnīgu energorenovāciju un modernizāciju, lai ierobežotu arī to ietekmi uz vidi.

Kontinenta ēku fonds veido **40 %** no Eiropas enerģijas patēriņa un **36 %** no siltumnīcefekta gāzēm enerģētikas nozarē. Tāpēc ES izpildvara plānā ir izvirzījusi mērķi līdz 2030. gadam renovēt 35 miljonus ēku. Turpmākais ceļš ir garš, un Brisele neslēpj, ka ēku renovācija ir viens no sektoriem, kurā ir vislielākā investīciju nepietiekamība, lai gan jaunā daudzgadu finanšu shēma (2021.–2027. gadam) apvienojumā atveseļošanas pagaidu instrumentu *Next Generation EU* piedāvā iespēju piesaistīt apjomīgas investīcijas arī renovācijā. Šā burtiskā “renovācijas viļņa” īstenošanu finansiāli atbalstīs arī nacionālie atveseļošanas un noturības plāni, ar kuriem resursi, ko Brisele mobilizējusi no atveseļošanas pagaidu fonda, būs jāpārveido konkrētos projektos.

Eiropas Komisija uzskata, ka esam uz pareizā ceļa. “Enerģētiskās nabadzības izaicinājums ir nesaraucami saistīts ar mērķi “nevienu neatstāt novārtā” pārejā uz zaļo kursu,” apliecināja Eiropas Komisijas Enerģētikas ģenerāldirektorāta (ENER ĢD) Patērētāju, vietējo iniciatīvu, taisnīgas pārkārtošanās nodaļas vadītāja **Adela Tesarova**. Viņa apstiprināja, ka ēku energorenovācijas plāns ir “būtisks elements, kas ļauj risināt

enerģētiskās nabadzības jautājumu”, kā arī sasniegt Eiropas Savienības klimata mērķus, tostarp līdz gadsimta vidum sasniegt galveno mērķi – oglekļneitralitāti. Brisele paredz, ka stratēģija varētu palīdzēt novērst šķēršļus ēku renovācijai un piesaistīt jaunas investīcijas – gan publiskas, gan it īpaši privātās.

Taču ES izpildvara uzskata, ka plāns būs izšķirošs arī ekonomikas atveseļošanai no koronavīrusa, jo “ēku renovācija ir viens no sektoriem, kurā vienmēr var radīt jaunas darbvietas”. ES lēš, ka būvniecības nozarē var būt 160 tūkstoši jaunu “zaļo” darbvietu, lai sasniegtu mērķi renovēt kontinentā 35 miljonus ēku. ES valstīm ap konferences norises laiku bija jāpabeidz savi nacionālie atveseļošanas plāni, kas jāiesniedz Briselē līdz aprīļa beigām, un Komisija pēdējo sešu mēnešu laikā ar tām ir uzturējusi “ciešu kontaktu”. Vēl nav skaidrs, vai ES valstu atveseļošanas plānos pēc koronavīrusa krīzes atbildēs uz enerģētisko nabadzību būs atvēlēts pietiekami daudz vietas ēku renovācijai. Tomēr jāraugās, lai, par prioritāti izvirzot tikai noteiktus mājokļus, renovācijas viļņa investīcijas nepalielinātu visneaizsargātāko grupu atstumtību mājokļu jomā.

Enerģētiskās nabadzības jautājuma risināšana pirmām kārtām ir iespēja **samazināt Eiropā nevienlīdzību**, kas pandēmijas netiešu seku dēļ var saasināties. Šādu aicinājumu izteica daži organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, kas piedalījās konferences otrajā panelīdiskusijā, kura bija konkrēti veltīta tematam **“Enerģētiskās nabadzības novēršana nevienlīdzības mazināšanai”**. Atveseļošanā no pandēmijas uzmanība būtu jāpievērš visneaizsargātākajām grupām, proti, tām, kas saskārās ar grūtībām jau pirms pandēmijas un kas krīzes dēļ varētu nonākt vēl lielākās grūtībās.

Jau pastāvošās strukturālās nevienlīdzības dēļ enerģētiskā nabadzība visvairāk skar sievietes, bezpajumtniekus, vecus cilvēkus, veselās ģimenes ar zemiem ienākumiem, kā arī migrantus un patvēruma meklētājus. **Helder Ferreira** no Eiropas Nabadzības novēršanas tīkla (EAPN) uzsvēra, ka politikas veidotājiem par prioritāti būtu jāizvirza pasākumi, kas vērsti pret sociālo atstumtību, tostarp atstumtību mājokļa jomā. Būtiski ir atgādināt, ka šai pārejai ir jāklūst par pāreju “visiem” un “īpaši neaizsargātām iedzīvotāju grupām, nodrošinot, ka ES politiku īstenošana dod konkrētus ieguvumus”. Arī *Friends of the Earth Europe* pārstāve **Jagoda Munić** uzsvēra, ka pienācīgām investīcijām ir izšķiroša nozīme, taču tikpat svarīgi ir izstrādāt arī dalībvalstīm paredzētas energoefektivitātes un tehniskās palīdzības programmas; viņa uzsvēra, ka ir vajadzīga politika, kuras rezultātā sociālie mājokļi kļūst pieejami.

Ja Eiropas zaļā kursa īstenošanas gaitā ES nebūs spējīga izpildīt savu solījumu neatstāt nevienu novārtā, tad “pāreja neizdosies”

Kadri Simson,
ES enerģētikas komisāre

Sākt pāreju, neatstājot novārtā nevienu, ir šā sasaukuma un Ursula von der Leyen vadītās pašreizējās Komisijas lielais izaicinājums. To atzina arī ES enerģētikas komisāre **Kadri Simson**, atklājot trešās paneldiskusijas “**Enerģētiskā nabadzība krustcelēs starp Eiropas sociālo tiesību pilāru un Eiropas zaļo kursu**” darbu. Komisāre atgādināja: ja Eiropas zaļā kursa īstenošanā ES nebūs spējīga izpildīt savu solījumu neatstāt novārtā nevienu, tad “pāreja neizdosies. Esam apņēmis pilni panākt taisnīgu pārkārtošanos, kas ir Eiropas zaļā kursa mērķis.” Debatēs ar K. Simson atklājās, ka Eiropā joprojām nav “enerģētiskās nabadzības standarta definīcijas”, jo dalībvalstīm ir savi kritēriji tās definēšanai, un šis trūkums padara ES Renovācijas viļņa stratēģiju “vēl svarīgāku”, uzsvēra komisāre, atzīmējot, ka ilgtspējīgām un energoefektīvām ēkām vajadzētu būt “jaunajai normalitātei” un ka iniciatīva atbalstīs izmaksu ziņā pieejamu mājokļu plašāku ieviešanu.

Ne tikai atveseļošanas plāni un daudzgadu finanšu shēma (DFS) (2021-2027). Visbeidzot, kā ieguldījumu cīņā pret enerģētisko nabadzību *K. Simson* atgādināja arī Taisnīgas pārkārtošanās fonda nozīmi nepieciešamo resursu nodrošināšanā un pārejas uz tīru enerģiju atbalstīšanā tajās kontinenta teritorijās un kopienās, kas atpaliek dekarbonizācijas ziņā. Kamēr enerģētiskā nabadzība Eiropas Savienībā joprojām ir tik izplatīta, digitālo un zaļo pārkārtošanos “nedrīkst izvērst ar pilnu jaudu”, turpinājumā norādīja *K. Simson* un uzsvēra, ka “Eiropai ir jābūt veiksmīgas pārejas piemēram” un jāpieņem pārstrukturēšanas risinājumi, kas der visiem ES iedzīvotājiem, nevis tikai daļai.

Cīņa pret enerģētisko nabadzību būs arī turpmāko Eiropas Savienības prezidentūru centrālais jautājums, un šopolitisko apņemšanos ir apstiprinājušas valstis, kuras pārņems prezidentūru no Portugāles – vispirms **Slovēnija un pēc tam Francija**. “Šis aspekts būs mūsu prezidentūras centrā, jo zinām, ka tas ir taisnīgas pārkārtošanās centrālais elements,” apliecināja Francijas ministre mājokļu jautājumos **Emmanuelle Wargon**, kas pārstāv Parīzi, kura pārņems ES Padomes prezidentūras grožus 2022. gada pirmajos sešos mēnešos. Viņa uzsvēra, ka cīņa pret enerģētisko nabadzību ir “spēcīgas un taisnīgas zaļās pārkārtošanās” pamatā. “Mums ir vajadzīga taisnīga pārkārtošanās, lai nevienu neatstātu novārtā,” viņa uzstāja. Tāda pati nostāja ir arī Slovēnijai, kas ES Padomes prezidentūru pārņems no 1. jūlija tūlīt pēc Portugāles. Slovēnijas Infrastruktūras ministrijas valsts sekretārs **Blaž Kosorok** savā runā konferencē skaidri norādīja, ka svarīgi ir ne tikai nevienu neatstāt novārtā, bet arī taisnīga sadale “enerģētikas pārkārtošanas laikā”; viņš uzsvēra, ka ir vajadzīga “visaptveroša pieeja”, kas ietvertu enerģētiskās nabadzības problēmu, kurā apvienoti visi sociālie un vides elementi tā, lai nevienu neatstātu novārtā.

Eiropas stratēģija par tiesībām uz enerģiju

Nevienam nevajadzētu izvēlēties vai nu ēst, vai arī apgaismot vai apsildīt savu mājokli; piekļuvei ekonomiskai un zaļai enerģijai nevajadzētu būt atkarīgai no ienākumiem, bet tā būtu jāuzskata par **sociālajām tiesībām un pirmām kārtām par cilvēktiesībām**. Tāpēc Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir uzsākusi padziļinātu pārdomu procesu par enerģētiskās nabadzības jautājumu, kā privileģētus partnerus izvēloties ES pilsonisko sabiedrību, no vienas puses, un

Briseles institūcijas, no otras puses, lai izveidotu sadarbību ar EESK, kura veidotu saikni starp šiem abiem dalībniekiem.

Pārdomu pamatā ir **Eiropas sociālo tiesību pilāra**, ko Eiropas Savienība pieņēma 2017. gadā ar mērķi atbalstīt vienlīdzīgas iespējas un piekļuvi darba tirgum, taisnīgus darba apstākļus, sociālo aizsardzību un iekļaušanu, divi galvenie principi: pirmkārt, **19. princips** (tiesības uz pienācīgu mājokli), kas attiecas uz ikviena cilvēka tiesībām uz pienācīgu un veselīgu mājokli; otrkārt, **20. princips** (tiesības uz pamatpakalpojumiem), kas savukārt attiecas uz tiesībām piekļūt pamatpakalpojumiem, tostarp enerģijai.

Nevar nepamanīt, ka aicinājums pēc koordinācijas, kas stiprinātu zaļā kursa un zaļās pārkārtošanās sociālo dimensiju, tiek pausts brīdī, kad **Portugāle** nolēma savas politiskās programmas centrā izvirzīt Eiropas sociālā modeļa un iepriekš minētā **ES sociālo tiesību pilāra** stiprināšanu ar mērķi izkļūt no krīzes, "nevienu neatstājot novārtā". Šis temats būs centrālais jautājums **sociālajā samitā**, ko ES Padomes prezidentvalsts Portugāle rīkos 7. maijā Portu. Arī Briseles iestādes apstiprināja, ka, neraugoties uz pandēmiju, šis samits sniegs politisku stimulu īstenot jaunu rīcības plānu Eiropas sociālo tiesību pilāra īstenošanai, ar ko Eiropas Komisija iepazīstinās 2021. gada pirmajā

pusgadā. Rīcības plāns Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanai ir iespēja pārvērst tā principus, it īpaši divus iepriekš minētos – 19. un 20. principu – konkrētās darbībās.

EESK konferences laikā tika pausts stingrs aicinājums Eiropas Savienībai izstrādāt **reālu, visaptverošu un vispārēju stratēģiju** enerģētiskās nabadzības apkarošanai zaļā kursa un Eiropas sociālo tiesību pīlāra ietvaros, lai gūtu rezultātus abās dimensijās – gan sociālajā, gan zaļajā un ekoloģiskajā. Šo stratēģiju, kas ir jāizstrādā, vajadzētu virzīt koalīcijai, ko veido visas ES iestādes, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un Komiteja, kas būtu kā starpnieks starp šiem abiem dalībniekiem ar mērķi līdz 2030. gadam izskaust enerģētisko nabadzību Eiropā.

Tas nav nieka mērķis, ņemot vērā to, ka pandēmijas ietekme uz ES sociālo struktūru ilgtermiņā vēl nav zināma. Saskaņā ar Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ideju šai koalīcijai būtu vēl vairāk jāpalielina informētība par šo problēmjautājumu un regulāri – vismaz reizi gadā – jātiekas, lai pārraudzītu sasniegtos rezultātus un progresu, kas vēl jāpanāk. Šī problēma ir zināma, un ir arī ideja par to, kādi varētu būt risinājumi sarežģītam jautājumam, kas ietekmē dažādus ES iedzīvotāju dzīves aspektus, sākot ar apgaismojumu un beidzot ar apkuri un apmaksājamiem rēķiniem.

Sanāksmē, kurā piedalījās politikas veidotāji un pilsoniskā sabiedrība, atklājās vairāki šķēršļi, kas būtu jānovērš, lai šo mērķi panāktu. Tajā pašā laikā sociālajiem un vides mērķiem vajadzētu vienam otru pastiprināt, savukārt zaļajā kursā pārliecinošāk būtu jāpievēršas sociālo tiesību ievērošanai pārejā uz bezoglekļa ekonomiku. Enerģētiskā nabadzība un līdz ar to – neatbilstošu mājokļu aizvien plašāka izmantošana Eiropā ietekmē ES iedzīvotāju dzīves kvalitāti un viņu veselību. Ļoti svarīgi ir turpināt diskusiju par to, kā neatkarīgi no ienākumu līmeņa nodrošināt piekļuvi enerģijai un it īpaši tīrai enerģijai un kā to atzīt par **cilvēktiesībām un sociālajām tiesībām**.

Tomēr tik sarežģītā jautājumā dalībvalstīm vispirms ir jāvienojas par **ES līmenī kopīgu enerģētiskās nabadzības definīciju**, lai to integrētu un saskaņotu ar ES politikas jomām. Cīņa pret enerģētisko nabadzību, kas konkrēti nozīmē padarīt cenas ziņā pieejamus mājokļus un investīcijas, kuras mājāsaimniecībām jāveic, lai padarītu energoefektīvas ēkas, kurās tās dzīvo, būtu jānosaka par ES darba kārtības prioritāti, un kā tāda tā būtu jārisina visās Komisijas iniciatīvās, kas vērstas uz “visvājākajiem”. Ir grūti salīdzināt datus bez vienotas enerģētiskās nabadzības definīcijas, un tāpēc jo grūtāk ir izprast tās apjomu un ietekmi uz

dažādiem ES reģioniem. Turklāt ir jāizstrādā spēcīgs naratīvs politiskā līmenī, ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības organizāciju lomu, kuras ir palīdz izgaismot sociālo situāciju dalībvalstīs.

Pirmo reizi pēc ilgāka laika valstīm ir arī ievērojami resursi, ko tās var tērēt ekonomikas atveseļošanai un problēmas risināšanai. Tomēr konkrēti Komisija ir atļāvusi valstīm iztērēt pasākumiem klimata jomā tikai **37 %** no to atveseļošanas plāniem, un tāpēc tai būtu jāturpina mudināt dalībvalstis izstrādāt valsts stratēģijas enerģētiskās nabadzības izskaušanai un jāpārrauga to īstenošana. Tāpēc ir jāpārlicinās, ka šīs politikas tiek izmantotas ēku, kā arī sociālo mājokļu energoefektivitātes uzlabošanai, padarot tos cenas ziņā pieejamus. Kopumā šajās ēkās dzīvo cilvēki vai veselas mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem, un tāpēc renovācija, izmantojot publiskos

līdzekļus, vienlaikus varētu gan samazināt enerģētiskās nabadzības līmeni, gan palielināt ES ēku fonda energoefektivitāti.

Tāpēc Briseles iestādēm būtu jānodrošina, ka minētās prioritātes ir **nacionālo atveseļošanas un noturības plānu** centrā. Turklāt pārejā galvenā uzmanība būtu jāpievērš jautājumam par enerģētiskās nabadzības izskaušanu; Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka pirms ES politikām un iniciatīvām pārejai uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni būtu jānovērtē to sociālā ietekme, lai tādējādi uzraudzītu un novērstu turpmākas plaisas sociālajā struktūrā.

Viena no iespējām ir ieviest minimālos un obligātos energoefektivitātes standartus dažādiem ēku veidiem. Izpildvara to pašlaik izskata Ēku energoefektivitātes direktīvas pārskatīšanas ietvaros, līdz 22. jūnijam veicot sabiedrisko apspriešanu. Turklāt enerģētiskās nabadzības novēršanā, izmantojot ES fondu līdzekļus ar mērķi attīstīt inovācijas un energoefektivitātes nodrošināšanai vajadzīgās tehnoloģijas, svarīga loma būs uzņēmumiem,

tostarp arī privātiem uzņēmumiem, kuriem līdztekus tehnoloģiju attīstībai ir būtiska nozīme darbvietu radīšanā, kas ir pamatā atveseļošanās procesam pēc krīzes.

Papildus izpratnes veicināšanai šajā jautājumā Ekonomikas un sociālo lietu komiteja uzskata, ka **politiskās koalīcijas** izveide būs iespēja redzēt, kā kopīga rīcība ES līmenī var atrisināt iedzīvotāju reālās problēmas, un tas ir veids, kā stiprināt zaļā kursa sociālo dimensiju. Nabadzības līmenis Eiropā joprojām ir pārāk augsts, un cīņa pret to ir obligāta, jo uz spēles ir likta ES sabiedrības kohēzija.

Secinājumi: virzība uz zaļā kursa sociālo dimensiju

Tāpēc sociālais taisnīgums ir galvenais faktors, lai no krīzes izietu un to pārvarētu, taču tas nozīmē, ka atveseļošanas centrā un priekšplānā ir jābūt cilvēkiem. Risinājumu meklēšana un atrašana problēmai, kas smagi skar ievērojamu ES iedzīvotāju daļu, var kļūt par iespēju ES iestādēm atjaunot saikni ar tiem iedzīvotājiem, kuri savas situācijas dēļ atrodas tālāk un tāpēc jūtas tā, it kā viņus marginalizētu pati Eiropas Savienība.

Tas ļautu stiprināt **sociālo dimensiju**, ko zaļais kurss sola ņemt vērā pārejā uz klimatneitrālu kontinentu. Jāapzinās, ka bez sociālās dimensijas stiprināšanas Eiropas Savienībā nebūs ne zaļās, ne digitālās pārkārtošanās, kura var būt patiesi ilgtspējīga ES iedzīvotājiem. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir gatava dot iespēju paust savu viedokli tiem, kuriem tādas iespējas nav, un pārraudzīt nākamās pasākumus, ko Briseles iestādes īsteno, lai nodrošinātu, ka nevienai ģimenei nav auksti savās mājās, un lai līdz 2030. gadam panāktu mērķi "nulle enerģētiskās nabadzības". Šīs situācijas izbeigšana Eiropā ir vērienīgs mērķis, taču tā ir taisnīgas pārkārtošanās un tās mērķu sastāvdaļa, lai radītu tādu nākotni, kas noteikti ir zaļāka un kas lielāku vērību pievērš arī pārmaiņu sociālajai ietekmei. Aiz skaitļiem un statistikas datiem ir ģimenes un ir traģēdijas.

Lai gan Eiropa joprojām saskaras ar pandēmijas sekām, atveseļošanas stimulēšana no ekonomikas krīzes ir unikāla iespēja novērst enerģētisko nabadzību un nodrošināt ilgtspējīgāku nākotni ES sabiedrībai. Taču kamēr tiek izstrādāta atveseļošanas stratēģija, Eiropas Savienībai ir jāraugās, lai tā

nebalstītos uz vecajiem uzņēmējdarbības modeļiem, bet gan pārveidotu ekonomiku klimata mērķu sasniegšanas nolūkā un nodrošinātu ilgtspējīgāku nākotni arī sociālajā līmenī. Šis ir atgādinājums, ko konferences nobeigumā pauda Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja: **ekonomika, sociālā dimensija un ilgtspēja** ir viena un tā paša ceļa savstarpēji papildinoši elementi, tiem ir viens un tas pats mērķis un tiem jāiet roku rokā. Šie elementi ir jāpārvērš par unikālu iespēju klimatneitralitātes, atveseļošanas un sociālās kohēzijas jautājumu risināšanai, kā tas tiks izcelts arī Portu samitā par kolektīvu un efektīvu politisko rīcību.

Enerģētiskās nabadzības izskaušana Eiropā līdz 2030. gadam ir atbildība, kurai turpmākajos gados jāklūst arī par Eiropas Savienības mērķi un kura iecerēta kā "koalīcija" starp iestādēm un organizētu pilsonisko sabiedrību. Fakts,

ka enerģētiskās nabadzības izskaušana ir paredzēta kā saistošs mērķis, var būt pierādījums tam, ka Eiropas Savienība spēj pārvarēt arī citus izaicinājumus, ar kuriem saskaras tās iedzīvotāji: tādējādi risinājumu atrašana var būt veids, kā atjaunot saikni ar ES iedzīvotājiem, kuri to uztver kā arvien tālāku.

Konference

PROGRAMMA

Briselē, 2021. gada 20. aprīlī

10:00-10:30 > Ievadvārdi

Enerģētiskās nabadzības konkrētā izpausme daudzu Eiropas iedzīvotāju ikdienā

- EESK priekšsēdētāja *Christa Schweng*
- Filmas izrāde: *“COVID-19 pandemic risks undermining progress on energy poverty”* (“Covid-19 pandēmija – drauds progresam enerģētiskās nabadzības mazināšanas jomā”) – Euronews (2021)
- Fonda “Abbé Pierre” (Francija) atbildīgā par Eiropu *Sarah Coupechoux*
- Jaunās Eiropas Enerģētiskās nabadzības observatorijas (Enerģētiskās nabadzības konsultāciju centrs) priekšsēdētājs *Jeppe Mikél Jensen*

10:30-11:40 > Pirmā paneldiskusija

Enerģētiskās nabadzības mazināšana sekmē klimata aizsardzības mērķu sasniegšanu

Vadītāja: EESK TEN specializētās nodaļas priekšsēdētāja *Baiba Miltoviča*

- *Jacques Delors* Enerģētikas centra direktors *Thomas Pellerin-Carlin*, (*Jacques Delors* Institūts)
- Enerģētikas ģenerāldirektorāta Patērētāju, vietējo iniciatīvu, taisnīgas pārkaršanās nodaļas vadītāja *Adela Tesarova*
- EESK loceklis *Pierre Jean Coulon*
- *“Friends of the Earth Europe”* (Tiesību uz enerģiju koalīcijas partneris) direktore *Jagoda Munić*
- Eiropas Patērētāju organizācijas (STEP projekta partneris) ģenerāldirektore *Monique Goyens*

11:50-13:00 > Otrā paneldiskusija

Enerģētiskās nabadzības mazināšana ar mērķi ierobežot nevienlīdzību

Vadītājs: EESK SOC specializētās nodaļas priekšsēdētājs *Aurel Laurențiu Plosceanu*

- Eiropas Nabadzības apkarošanas tīkla direktors *Helder Ferreira*
- Eiropas federācijas, kas apvieno valstu organizācijas darbam ar bezpajumtniekiem (FEANTSA0), direktors *Freek Spinnewijn*
- Nodarbinātības, sociālo lietu un iekļautības ģenerāldirektorāta Nodarbinātības un sociālās pārvaldības lietu direktore *Barbara Kauffmann*
- EESK loceklis *Lutz Ribbe*
- Luāras reģiona direkcijas "Uzņēmumu sociālā atbildība un ilgtspējīga attīstība" (ENEDIS-EDF) direktors *Jean-Luc Alluard*

14:30-15:45 > Trešā paneldiskusija

Enerģētiskā nabadzība Eiropas Sociālo tiesību pilāra un Eiropas zaļā kursa krustpunktā

Vadītājs: EESK NAT specializētās nodaļas priekšsēdētājs *Peter Schmidt*

- ES enerģētikas komisāre *Kadri Simson*
- Francijas ekoloģiskās pārkārtošanās ministram piesaistītā ministre mājokļu jautājumos *Emmanuelle Wargon*
- Slovēnijas Infrastruktūras ministrijas valsts sekretārs *Blaž Košorok*
- Eiropas Parlamenta deputāts *Ville Niinistö*
- JEF Europe un Generation Climate Europe valdes loceklis *Moritz Schleicher*

15:45-16:00 > Gala vārdi

- EESK priekšsēdētājas vietnieks komunikācijas jautājumos *Cillian Lohan*
- EESK Darba devēju grupas priekšsēdētājs (I grupa) *Stefano Mallia*
- EESK Darbaņēmēju grupas priekšsēdētājs (II grupa) *Oliver Röpke*
- EESK grupas "Daudzveidība Eiropā" priekšsēdētājs (III grupa) *Séamus Boland*

Galvenie ierosinātie secinājumi

LĪDZ 2030. GADAM IZSKAUST ENERĢĒTISKO NABADZĪBU

Izstrādāt visaptverošu stratēģiju, lai novērstu enerģētisko nabadzību, kas skar 35 miljonus eiropiešu

- **Lai novērstu enerģētisko nabadzību, ir jāisteno visaptveroša un konsekventa Eiropas politiskā stratēģija.** Enerģētiskās nabadzības jautājumi ir pilnībā jāintegrē Eiropas zaļajā kursā, ilgtspējīgas attīstības mērķos un Eiropas sociālo tiesību pilārā, lai sasniegtu vides, sociālos un ekonomiskos mērķus.
- Dalībvalstīm būtu jāizstrādā **nacionālie plāni un politika enerģētiskās nabadzības izskaušanai, integrējot un saskaņojot visus finansēšanas un politikas instrumentus** ES un valstu līmenī. Ar **nacionālajiem atveseļošanas un noturības plāniem** būtu jāsniedz lieliska iespēja izveidot šo sinerģiju laikposmam pēc Covid-19.
- **Pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāuzņemas nozīmīga loma** šo politikas virzienu definēšanā, īstenošanā un uzraudzībā. Tās būtu jāatbalsta, jo tās var sniegt **tiešu palīdzību visneaizsargātākajiem** gan īstermiņā, gan ilgtermiņā un veicināt **ES ēku fonda renovāciju**, kam ir izšķiroša nozīme enerģētiskās nabadzības izskaušanā.
- Lai vērstos pret enerģētiskās nabadzības pamatcēloņiem, **ES iedzīvotājiem**, jo īpaši visneaizsargātākajiem, **ir nepieciešami speciāli pasākumi un atbalsts, piemēram, vienoti kontaktpunkti**, lai viņiem būtu iespēja saņemt objektīvu informāciju par renovācijas iespējām un vietējā līmeņa finansējumu.
- Īstenojamie pasākumi var veicināt **nodarbinātību vietējā līmenī**, jo īpaši būvniecības un ražošanas nozarē. Šajā sakarā prioritātei vajadzētu būt pārkvalifikācijai un profesionālajai apmācībai. Uzņēmumiem var būt svarīga loma arī inovācijas risinājumu un vajadzīgo tehnoloģiju radīšanā.
- **Decentralizēta enerģijas ražošana ar sociālu un solidāru mērķi** ir vajadzīga, lai, piedāvājot plašāku izvēli, palielinātu iedzīvotāju iespējas.

Nodrošināt vienotu izpratni par enerģētisko nabadzību

- Pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem, dalībvalstīm ir jāvienojas par **vienotu enerģētiskās nabadzības definīciju ES līmenī**, lai nodrošinātu, ka šā jēdziena izpratne un politikas īstenošana šajā jomā ir konsekventa visā ES.
- ES iestādēm un dalībvalstīm ir jāturpina izstrādāt **kopīgus un visaptverošus rādītājus**, kas ļauj ES, valstu un vietējiem politikas veidotājiem izprast enerģētisko nabadzību un saskaņot šos rādītājus ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem.

Īstenot konkrētus politikas pasākumus

- **Panākt Eiropas renovācijas viļņa darbību praksē**, nodrošinot pienācīgu finansējumu un īstenošanas pasākumus.
- **Enerģētiskās nabadzības jautājumam pievērsties gaidāmajā enerģētiskās tiesību aktu pārskatīšanā**, piemēram, Ēku energoefektivitātes direktīvā, Atjaunojamo energoresursu direktīvā un Energoefektivitātes direktīvā, pievērsties visneaizsargātāko grupu vajadzībām un nodrošinot, ka tās nemaksā vislielāko rēķinu.
- Atbalstīt **pētniecību un inovāciju**, kas orientētas uz enerģētiskās nabadzības izskaušanu.
- **Pastiprināt vietējo rīcību** enerģētiskās nabadzības jomā.
- Pēc iespējas labāk izmantot **ES finansēšanas programmas**, ko piedāvā Kohēzijas fonds, Taisnīgas pārkārtošanās fonds un Atveseļošanas un noturības mehānisms, lai novērstu enerģētisko nabadzību.

Izveidot plašu un vērienīgu koalīciju, lai saglabātu stingru un vērienīgu apņemšanos.

- Eiropas Komisijai (un tās ES Enerģētiskās nabadzības observatorijai), Eiropas Parlamentam, Padomei, dalībvalstīm, Eiropas Reģionu komitejai, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir jāveido spēcīgs vēstījums un plaša koalīcija ar vienu mērķi: līdz 2030. gadam izskaust enerģētisko nabadzību.
- Koalīcijai būtu jāorganizē ikgadēja tikšanās, lai izvērtētu progresu mērķu sasniegšanā un palielinātu informētību par kopīgu rīcību.

Secinājumi

Ievads

Radīt politisku impulsu jautājumā par enerģētisko nabadzību

2019. gadā vairāk nekā 35 miljoni Eiropas iedzīvotāju norādīja, ka nevar atļauties uzturēt mājokli pietiekami siltu; Covid-19 pandēmijas apstākļos bažas par enerģētisko nabadzību ir palielinājušās. Enerģētiskā nabadzība ietekmē ģimeņu, sievietes, jaunu pāru, bērnu, gados vecāku cilvēku un jo īpaši visneaizsargātāko mājāsaimniecību praktiskos dzīves apstākļus. Tā ir satraucoša problēma, kurai ir nopietnas humānas, sociālās un finansiālās izmaksas un kuru ES lēmumu pieņēmēji nevar nerisināt. Eiropas Savienībai un tās dalībvalstīm būtu jāizstrādā politisks vēstījums un jāveido koalīcija, lai enerģētiskās nabadzības jautājumu noteiktu par ES darba kārtības prioritāti, nosakot konkrētu mērķi līdz 2030. gadam Eiropas Savienībā izskaust enerģētisko nabadzību.

Lai sasniegtu vērienīgos mērķus klimata jomā, kurus ES ir sev izvirzījusi, pāreja būs jāpaātrina tādā veidā, kas Eiropā var izraisīt nevienlīdzības palielināšanos piekļuvē enerģijai. Enerģētiskās nabadzības jautājuma kā prioritātes iekļaušanai Eiropas zaļā kursa rīcības plānā un nostādnēm, kas vadmotīvam "nevienu neatstāt novārtā" dod reālu izpausmi, ir svarīga nozīme konsensa veidošanā attiecībā uz tā mērķiem.

Turklāt atgūšanās no koronavīrusa krīzes ietekmes ir iespēja mainīt sistēmu, lai stiprinātu ES sabiedrības izturētspēju un kā nozīmīgu jautājumu risinātu enerģētiskās nabadzības problēmu. Ieguldījumi būtu jāveic ar mērķi nodrošināt Eiropas labklājības ekonomiku, kuras pamatā ir ES demokrātijas vērtību un tiesiskuma pamatprincipi, cilvēktiesību un sociālo tiesību aizsardzība, ES ekonomiskās noturības stiprināšana, tās ekonomikas stimulēšana un ANO

ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) sasniegšana, klimatneitralitāte un Eiropas sociālo tiesību pīlāra (ESTP) pilnīga īstenošana vēlākais līdz 2050. gadam. Enerģētiskās nabadzības novēršana ir svarīga visu šo mērķu sasniegšanai. Faktiski nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaita samazināšana par vismaz 15 miljoniem ir viens no trim pamatmērķiem, kas ES jāsasniedz līdz 2030. gadam, kā norādīts ESTP īstenošanas rīcības plānā. Tāpēc enerģētiskās nabadzības jautājums ir jārisina saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, Eiropas zaļo kursu un rīcības plānu Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanai, lai sasniegtu zaļos, ekonomiskos un sociālos mērķus.

Aicinājums izveidot plašu politisko koalīciju

Enerģētiskās nabadzības problēma būtu jārisina, izveidojot plašu politisko koalīciju, kurā iesaistītas visas trīs ES institūcijas un Eiropas organizētā pilsoniskā sabiedrība. Tai vajadzētu būt iespējai parādīt, kā ES rīcība var palīdzēt valstu valdībām risināt Eiropas iedzīvotāju praktiskās problēmas un veicināt solidaritāti starp dalībvalstīm. Nākamajai prezidentvalstij Slovēnijai un jaunajai trijotnei, kas tai sekos (Francijai, Čehijai un Zviedrijai), enerģētiskās nabadzības mazināšana būtu jāizvirza par prioritāti. Pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāuzņemas nozīmīga loma enerģētiskās nabadzības definēšanā, attiecīgu pasākumu īstenošanā un enerģētiskās nabadzības Eiropā uzraudzībā. Tāpēc EESK ierosina rīkot ikgadēju konferenci, lai novērtētu progresu, ko ciešā sadarbībā, īstenojot Eiropas līmeņa pasākumus cīņā pret enerģētisko nabadzību, ir sasniegušas visas trīs ES institūcijas un organizēta pilsoniskā sabiedrība.

Portu samits 2021. gada 7. un 8. maijā jau būs lieliska iespēja dot politisku stimulu enerģētiskās nabadzības jautājuma iekļaušanai ESTP un tā rīcības plānā un pastiprināt Eiropas zaļā kursa sociālo dimensiju.

Pamatojoties uz EESK 2021. gada 20. aprīlī organizētās tiešsaistes konferences "Enerģētiskā nabadzība Eiropas sociālo tiesību pīlāra un Eiropas zaļā kursa krustpunktā" rezultātiem, šajos secinājumos ir izklāstītas galvenās problēmas un sniegti ieteikumi, ko izvirzījuši konferences dalībnieki.

Visaptverošas stratēģijas, valstu plānu un finansiālā atbalsta izveide

Jaunā daudzgadu finanšu shēma un atveseļošanas instruments *NextGenerationEU* būtu jāizmanto, lai novērstu enerģētisko nabadzību laikposmā pēc Covid-19 krīzes. Jo īpaši ar šiem instrumentiem būtu jāatbalsta apjomīgi ES ieguldījumi ēku renovācijā un izmaksu ziņā pieejamos, energoefektīvos sociālajos mājokļos, kā arī kopienu mājokļu projektos. Turklāt Kohēzijas fonds un Taisnīgas pārkārtošanās mehānisms varētu nodrošināt resursus reģioniem un kopienām, kurus pāreja uz tīru enerģiju skar visvairāk, nodrošinot, piemēram, to, ka centralizētās siltumapgādes sistēmām, kurās izmanto ogles, tiek piedāvātas tīras un cenas ziņā pieņemamas alternatīvas. Komisijai būtu arī jāturpina finansēt enerģētiskās nabadzības projektus programmas "Apvārsnis Eiropa" un programmas LIFE ietvaros.

Dalībvalstis, kuru nacionālajos enerģētikas un klimata plānos (NEKP) trūkst apņēmības risināt enerģētiskās nabadzības problēmu, būtu jā mudina pastiprināt centienus, šim nolūkam izmantojot skaidras uzraudzības un novērtēšanas sistēmas saskaņā ar Komisijas ieteikumu par enerģētisko nabadzību. Visas dalībvalstis būtu jā mudina izstrādāt attiecīgus pasākumus saskaņā ar ilgtermiņa renovācijas stratēģijām.

Dalībvalstīm būtu jāizstrādā nacionālie plāni un politika enerģētiskās nabadzības izskaušanai, integrējot un saskaņojot visus finansēšanas un politikas instrumentus. Nacionālajiem atveseļošanas un noturības plāniem (NRRP) būtu jāsniedz lieliska iespēja izveidot šo sinerģiju laikposmam pēc Covid-19, un tiem vajadzētu būt saskaņotiem ar nacionālajiem enerģētikas un klimata plāniem. Piemēram, dalībvalstis savos plānos varētu iekļaut tādu pasākumus kā valsts fonda izveide tādu energoefektivitātes pasākumu īstenošanai, kas paredzēti grupām ar zemiem ienākumiem, standarta rādītāju ieviešana jaunām un vecām ēkām un minimālo kvalitātes standartu ieviešana īrētiem mājokļiem vai finansiāli stimuli renovācijai, kas ir diferencēti atkarībā no mājtsaimniecību ienākumiem.

Pilsoniskās sabiedrības organizācijām būtu jāuzņemas nozīmīga loma šīs politikas noteikšanā, īstenošanā un uzraudzībā valstu un ES līmenī, izmantojot arī savas īpašās zināšanas un saiknes, lai ierosinātu strukturālus uzlabojumus tiesiskajā regulējumā.

Vienotas izpratnes par enerģētisko nabadzību nodrošināšana

Enerģētiskā nabadzība ir sarežģīts jautājums, kas skar daudzus ikdienas dzīves aspektus: siltumapgāde, aukstumapgāde, apgaismojums, enerģija iekārtu darbināšanai, mobilitāte utt. Lai varētu saskaņoti rīkoties Eiropas, valstu un vietējā līmenī, par enerģētiskās nabadzības jautājumu ir vajadzīga vienota izpratne.

Tāpēc dalībvalstīm ES līmenī ir jāvienojas par kopīgu enerģētiskās nabadzības definīciju, pamatojoties uz Komisijas priekšlikumiem, un ES iestādēm un dalībvalstīm jāturpina izstrādāt kopīgus un visaptverošus rādītājus, lai ES, valstu un vietējie politikas veidotāji varētu izprast enerģētisko nabadzību un saskaņot rīcību šajā jomā ar IAM īstenošanu. Tajos būtu jāņem vērā ne tikai galvenais jautājums par ēku siltumapgādi, bet arī aukstumapgādes un transporta pieejamības jautājumi.

Eiropas Komisija ir nākusi klajā ar konkrētiem ieteikumiem par enerģētisko nabadzību, kuri palīdz rīkoties un virza šīs parādības novērtēšanu valsts un reģionālā līmenī, kā arī paraugprakses apzināšanu.

Enerģētiskās nabadzības izskaušana, īpašu uzmanību pievēršot visneaizsargātākajiem

Sociālās aizsardzības sistēmas bija nepietiekami finansētas jau arī pirms pandēmijas, un tām bija grūti pienācīgi aptvert neaizsargātos iedzīvotājus. Pandēmija ir atklājusi un padziļinājusi strukturālo nevienlīdzību un trūkumus, un tas nesamērīgi ir skāris visneaizsargātākos iedzīvotājus. Enerģētiskā nabadzība nav izņēmums, un mūsu attīstītajā sabiedrībā tā jo īpaši ietekmē šādas grupas: vecāka gadagājuma cilvēkus, bezpajumtniekus, uz nestandarta līguma pamata nodarbinātas personas un pašnodarbinātas personas, mājsaimniecības ar zemiem ienākumiem, sievietes, bērnus ģimenēs ar zemiem ienākumiem, personas ar invaliditāti, ceļojošas personas un romus, kā arī migrantus un patvēruma meklētājus.

Lai šajās grupās izskaustu enerģētisko nabadzību, tiek ierosināti šādi pasākumi.

Tiesības uz enerģiju

Piekļuve tīrai enerģijai par pieņemamu cenu būtu jāgarantē ikvienam neatkarīgi no ienākumiem un būtu jāatzīst par cilvēktiesībām un sociālajām tiesībām saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāra 19. principu (Tiesības uz pienācīgu mājokli) un 20. principu (Tiesības uz pamatpakalpojumiem). Šajā nolūkā būtu jāievieš pielāgots tiešs ienākumu atbalsts mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem (piemēram, izmantojot sociālos/samazinātos tarifus, īpašus apkures/mājokļa pabalstus vai papildus sociālos pabalstus) un aizliegumu atslēgt no pieslēguma.

Pasākumi es un valstu līmenī

- Enerģētiskās nabadzības izskaušanas mērķis būtu jāintegrē un jāiekļauj visās iniciatīvās, kas orientētas uz visneaizsargātākajiem iedzīvotājiem, jo īpaši gaidāmajā iniciatīvā "Mājokļi par pieņemamu cenu", platformā sadarbībai bezpajumtniecības apkarošanas jomā un jau pieņemtajā Eiropas stratēģijā invaliditātes jomā 2021.–2030. gadam, 2020.–2030. gada ES romu līdztiesības, iekļaušanas un līdzdalības stratēģiskajā satvarā un Garantijā bērniem.
- Attiecībā uz visām ES un valstu rīcībpolitikām un visiem noteikumiem, kas virza pāreju uz zaļu un bezoglekļa ekonomiku saskaņā ar zaļo kursu, un iniciatīvām, kas paredzētas ESTP rīcības plānā, būtu jāveic iepriekšējs sociālās un sadalījuma ietekmes novērtējums, lai nodrošinātu, ka to rezultātā nepalielinās nevienlīdzība.
- Visneaizsargātāko mājsaimniecību aizsardzībai vajadzētu būt prioritātei arī gaidāmajā attiecīgo enerģētikas tiesību aktu pārskatīšanā, nodrošinot, ka enerģētiskās nabadzības skartās personas vairs nav piesaistītas fosilās gāzes vai ogļu infrastruktūrai vai nesedz pārejas izdevumus. Ir paustas bažas par iespēju ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ETS) attiecināt arī uz ēkām, jo tā rezultātā nabadzīgās mājsaimniecības varētu saskarties ar enerģijas cenu pieaugumu, īres maksas pieaugumu un mājokļu par pieņemamu cenu pieejamības samazināšanos. Būtu lietderīgi panākt skaidrāku sinerģiju starp Energoefektivitātes direktīvu (EED),

Ēku energoefektivitātes direktīvu (ĒEED) un Atjaunojamo energoresursu direktīvu (AED), lai saskaņotu renovācijas procesus un atjaunojamo energoresursu instalācijas, virzoties uz siltumapgādes un aukstumapgādes sistēmām, kuru pamatā 100 % apmērā ir atjaunojamo energoresursu enerģija, un par prioritāti noteiktu to pieejamību neaizsargātām personām. Pārskatītā EED varētu nodrošināt dalībvalstīm ievērojamu budžetu, lai panāktu, ka energoefektivitāte ir pieejama un reāla iespēja tiem, kas dzīvo ēkās ar sliktākajiem rādītājiem Eiropā, un ka mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem tiek nodrošināts finansējums, pielāgotas shēmas un praktiska palīdzība. Īpašās energoefektivitātes programmās par prioritāti būtu jānosaka sociālie mājokļi un mājokļu apvienības, īrnieki ar zemiem ienākumiem un mājokļu īpašnieki ar zemiem ienākumiem. Arī gaidāmajā ĒEED pārskatīšanā būs vajadzīgi vērienīgi pasākumi, piemēram, nosakot augstas veiktspējas standartus apkures iekārtām un padarot šādas iekārtas pieejamas pēc iespējas lielākam cilvēku skaitam.

- Renovācijas vilnim nevajadzētu atbalstīt ieguldījumus, kuru rezultātā grupas ar zemiem ienākumiem un neaizsargātas grupas mājokļus zaudē vēl vairāk. Būtu skaidri jāaicina dalībvalstis uzraudzīt ēku renovācijas ietekmi uz īres maksas palielināšanu un novērst to, piemēram, nosakot īres maksas griestus vai aizliegumus izlikšanai no mājokļiem. Varētu izveidot tiesisko regulējumu, lai samazinātu īpašuma cenu celšanos un saglabātu tādu pašu īres maksu arī pēc renovācijas darbiem.

Pasākumi vietējā līmenī

- Lai vērstos pret enerģētiskās nabadzības pamatcēloņiem, ES iedzīvotājiem, jo īpaši visneaizsargātākajiem, ir nepieciešami speciāli pasākumi un atbalsts, kas dotu viņiem iespēju saņemt objektīvu informāciju par renovācijas iespējām un vietējā līmeņa finansējumu. Tā būtu holistiska, objektīva iniciatīva, kas varētu dot labumu patērētājiem kopumā. Lai padarītu to pieejamu neaizsargātākām mājsaimniecībām, būtu jānodrošina īpaši informēšanas un iesaistīšanas pakalpojumi.
- Lai sekmīgi sasniegtu neaizsargātās mājsaimniecības, ir svarīgi pastiprināt rīcību vietējā līmenī. Šajā sakarā būtu jāveicina sinerģija ar esošajām iniciatīvām, piemēram, Pilsētas mēru paktu, iniciatīvu "Tira enerģija ES salām", Ogļu ieguves reģionu pārkārtošanās platformu un jauno Enerģētiskās nabadzības konsultāciju centru, lai varētu apmainīties ar paraugpraksi,

sniegt tehniskus norādījumus un uzraudzīt rezultātus un progresu. Šādi arī būtu jānodrošina, ka ES un valstu līdzekļi tādiem energoefektivitātes pasākumiem, kas paredzēti grupām ar zemiem ienākumiem, tiek sekmīgi ieguldīti, lai atbalstītu vietējos dalībniekus pašvaldību līmenī. Šajā sakarā būtu jāiesaista pilsoniskās sabiedrības organizācijas, lai tās varētu sniegt ieguldījumu iniciatīvu izstrādē, īstenošanā un uzraudzībā.

- Atkarībā no mērķgrupas būtu jāizmanto gan aizdevumi, gan tikai atbalsts, pēc iespējas iesaistot mazas bankas, pašvaldības un reģionālās iestādes.
- Sinerģija starp enerģijas ražošanas vai energoapgādes uzņēmumiem, vietējām iestādēm un organizācijām, kuras aizsargā visneaizsargātākos, var sniegt inovatīvus risinājumus, lai konstatētu slēptas problēmas un palīdzētu pārraudzīt patēriņa līmeņus.

Pilsoniskās sabiedrības iesaistišana

- Būtu jāpastiprina pilsoniskās sabiedrības organizāciju loma iniciatīvās, kuru mērķis ir sniegt tiešu palīdzību visneaizsargātākajiem gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. To loma ES ēku fonda renovācijas veicināšanā būtu pienācīgi jāatzīst un jāatbalsta.
- Neaizsargātas grupas un to pārstāvības organizācijas būtu labāk un vairāk jāiesaista lēmumu pieņemšanas procesā un tādas politikas izstrādē un novērtēšanā, kuras mērķis ir novērst vai samazināt enerģētisko nabadzību, kā arī energopakalpojumu regulēšanā.
- Lai nodrošinātu visneaizsargātāko grupu vajadzību iekļaušanu Eiropas zaļajā kursā un Klimata paktā, nacionālajos enerģētikas un klimata plānos un nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos, ir vajadzīgs regulārs strukturēts dialogs ar sociālās pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp sociālās jomas NVO.
- Pateicoties pilsoniskās sabiedrības organizāciju saiknei ar iedzīvotājiem un uzņēmumiem vietējā līmenī, tās varētu arī palīdzēt uzlabot informētību, radīt sinerģijas un partnerības un izstrādāt konkrētus politikas priekšlikumus, kā arī piedalīties to realizēšanā, īstenojot mērķorientētus pasākumus mikrolīmenī.

Trīskāršs ieguvums – ieguvums ekonomikas atveseļošanai, klimatneitralitātei un eiropas iedzīvotājiem

Renovācijas vilnis var sniegt būtisku ieguldījumu klimatneitralitātē un ES ekonomikas atveseļošanā un veicināt nodarbinātību būvniecības nozarē. Renovācijas tirgus ir būtisks uzņēmējdarbības segments daudziem būvniecības nozares MVU, kas veido vairāk nekā 90 % no ES būvniecības nozares uzņēmumiem. Tā kā renovācijas vilnis ir vērsts gan uz atsevišķu ēku renovācijas projektiem, gan uz rajonu renovācijas projektiem, publiskā iepirkuma konkursos vajadzētu piedāvāt vienlīdzīgas iespējas gan lieliem uzņēmumiem, gan MVU.

Uzņēmumiem būtu jānāk klajā ar inovāciju un piemērotām tehnoloģijām un jāpiemēro pilnīgas un visaptverošas renovācijas pieeja, kurā nevajadzētu aizmirst par cenu pieņemamību. Pētniecība un inovācija būtu jāatbalsta ar Eiropas Savienības programmām, kuru mērķi ir enerģētiskās nabadzības izskaušana.

Lai panāktu jūtamu ietekmi, ir jānosaka skaidri mērķi un finansiāli stimuli, kuros ņemti vērā dažādi ēku veidi un dalībnieku ekonomiskās spējas: ir jārenovē ēkas, kas būvētas padomju laikmetā Austrumeiropā, kā arī ēkas, kas būvētas Rietumeiropas pilsētās. Pārejas centrā ir jābūt būvniecības nozarei, un renovācijas vilnī ir jānodrošina īpašs mērķorientēts mehānisms, lai konkrēti risinātu enerģētiskās nabadzības problēmu.

Mērķtiecīgi ieguldījumi energoefektīvos mājokļos un ilgtspējīgās ēkās un uz tiem orientēti finansēšanas instrumenti var pozitīvi ietekmēt ekonomiku. Turklāt pati ēka var tikt integrēta enerģētikas tīklos. Tas ļautu ēkas izmantot kā enerģijas mezglus un glabātavas.

Varētu labāk izpētīt arī privāto uzņēmumu lomu enerģētiskās nabadzības izskaušanā, proti, to iespējamo ieguldījumu inovācijā un tādu instrumentu un tehnoloģiju izstrādē, ko izmanto saistībā ar energoefektīviem materiāliem un vēja un viļņu kustības energosistēmām, un attiecīgā gadījumā varētu izmantot ES finansējumu.

Darbaspēka pārkvalificēšana un kvalifikācijas celšana ir būtiska, jo īpaši saistībā ar digitālo pārkārtošanos. Ir ārkārtīgi svarīgi arī padarīt būvniecības nozari pievilcīgu jauniešiem (piemēram, pienācīgas algas; jaunas, drošas,

videi draudzīgas un kvalitatīvas darbvietas vietējā līmenī). Īstenojot Eiropas kampaņu, būtu jāpopularizē šis jaunais nozares vilnis un šis potenciālās jaunās darbvietas jaunākajām paaudzēm, uzsākot programmu "Erasmus energoefektivitātes renovācijai 2050".

Jauni enerģijas ražošanas veidi: decentralizēta enerģijas ražošana

Enerģētikas pārkārtošana ir ne tikai tehnisks, bet arī dziļi sociāls un politisks jautājums. Enerģētikas pārkārtošanā ir jāiesaista darba ņēmēji, arodbiedrības un patērētāji, kā to solījuši politikas veidotāji.

Enerģētikas nozare Eiropā piedzīvo revolūciju, kuras mērķis ir pāreja uz videi draudzīgiem un atjaunojamiem enerģijas veidiem un Enerģētikas savienība. Šis process dod iespēju attīstīt jaunus enerģijas ražošanas veidus, kuros cilvēki ir galvenie dalībnieki un kuri var palīdzēt mazināt enerģētisko nabadzību.

ES un dalībvalstis var veicināt šo procesu, samazinot pārmērīgu birokrātiju un lielākam skaitam cilvēku dodot iespējas ieguldīt.

Decentralizēti, uz atjaunojamo enerģiju orientēti un digitalizēti energoapgādes veidi var samazināt piesārņojumu, veicināt ekonomikas attīstību reģionos, uzlabot mājokļu energoefektivitāti un samazināt enerģētisko nabadzību.

Decentralizētā sistēmā pievienotās vērtības radīšanā var piedalīties gan patērētāji kā aktīvi klienti, gan iedzīvotāju energokopienas, lauksaimnieki, MVU un pašvaldību uzņēmumi. Decentralizētas enerģētikas sistēmas sniedz nozīmīgu stimulu reģionālajai attīstībai un var radīt jaunas, augstvērtīgas un kvalificētas darbvietas reģionos.

Tomēr, izstrādājot šos projektus, ir svarīgi nodrošināt, ka peļņa tiek sociāli reinvestēta sabiedrībā un vietējos pakalpojumos, kas var dot labumu nabadzīgajiem.

Energokopienas un kooperatīvi būtu jābudina piešķirt iedzīvotājiem, tostarp visneaizsargātākajiem, aktīvu lomu tīras enerģijas ražošanā savām vajadzībām.

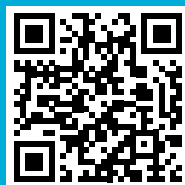

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

Rue Belliard/Belliardstraat 99
1040 Bruxelles/Brussel
BELGIQUE/BELGIË

Par izdevumu atbildīgā nodaļa: Apmeklējumu un publikāciju nodaļa
EESC-2021-25-LV
www.eesc.europa.eu

© Eiropas Savienība, 2021. gads
Pārpublicēšanas gadījumā atsauce uz avotu ir obligāta.

Jebkurai fotoattēlu / ilustrāciju izmantošanai vai reproducēšanai
ir vajadzīga atļauja tieši no autortiesību īpašnieka (-iem):

Cover page & I. 5 – © Shutterstock/DedMityay

I. 4 – © Shutterstock/Time PM

I. 5 – © Shutterstock/24Novembers

I. 7 – © Shutterstock/FreshStock

I. 9 – © Shutterstock/Viktorija Kurpas

I. 10 – © Shutterstock/PopTika

p. 12 – © Shutterstock

I. 14 – © Shutterstock/Savvapanf Photo

Print
QE-02-21-605-LV-C
ISBN 978-92-830-5279-1
doi:10.2864/880209

Online
QE-02-21-605-LV-N
ISBN 978-92-830-5272-2
doi:10.2864/472495

LV